

DR. FÁZSI LÁSZLÓ PHD*

Téves döntések és vétkes mulasztások az elhúzódo eljárások tükrében

Dr. Remes Zoltán emlékére¹

1. Bevezető

Már az 1900-ban megjelent Magyar Jogi Lexikonban is azt olvashatjuk, hogy „a kellő mértéken túlmenő egyesítés szerfölött megnehezíti az ügynek egységes áttekintését, tehát annak elbírálását is [különösen az esküdtek részéről], ezenfelül súlyosabbá teszi a vádlottnak és a védelemnek helyzetét: elhúzza a vizsgálati fogságot, hosszabbítja az eljárás lefolytatást stb. Ennélfogva a gyakorlati szükség követelményeit az indítványozó kir. ügyészségnek és az egyesítést elrendelő bíróságnak helyes tapintata és megfelelő gyakorlati érzéke fogja csak az adott esetben kielégíthetni.”² Azóta többször is nagyot fordult a világ, de a „kellő mértéken túlmenő egyesítés” változatlanul figyelmet érdemlő problémát jelent napjaink joggyakorlatában is, noha ennek megoldására a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény [Be.] is kizenfekvő megoldással szolgál és meglehetősen széles körű bírói gyakorlatra³ támaszkodhatunk. A jelent tanulmány tehát a büntetőügyek egyesítésének és elkülönítésének gyakorlati problémáit vizsgálja konkrét ügyek tükrében, a törvényi szabályozás alakulásának áttekintését követően.

* Tanácselnök, Nyíregyházi Törvényszék

¹ Remes Zoltán [1972–2012] 2007 márciusától 2012. február 24-én bekövetkezett haláláig a Nyíregyházi Városi Bíróság elnökhelyettese volt, aki bíróként a mások számára áttekinthetetlenül bonyolult büntetőügyek szakszerű és időszerű elbírálására is képes volt.

² Márkus Dezső [szerk.]: Magyar Jogi Lexikon III, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1900, 117. o.

³ Ld. pl.: BJD 197., 1761., 1762., 1763., 1764., 1765., 1766., 1767., 1768., 1770., 3323., 3324., 4404., 4405., 4406., 4407., 4408., 5370., 6725., 6726., 6728., 6729., 7658., 9381., 9382., 10358., 10359., 10360., 10361.; Bírósági Határozatok [BH] 1975/7/302., 1979/3/100., 1984/7/267., 1984/11/430., 1987/10/352., 1988/12/440., 1989/2/54., 1990/3/94., 1991/3/99., 1992/12/746., 1995/4/203., 1997/2/70., 1998/3/116., 1998/5/216. sz.; 4/2007. BKv.

2. Jogtörténeti áttekintés

A büntetőügyek egyesítésének és elkülönítésének szabályozása egyidős a büntető eljárási jogunk kodifikációjával, sőt azt is megállapíthatjuk, hogy ezen a téren lényegében ma is a több mint száz évvel ezelőtt megalkotott szabályok szerint járunk el, ami kitűnik a szabályozás történetének áttekintéséből.

1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról [Bp.]:

18. § A tettes bírósága illetékes a részesre, az orgazdára és a bűnpártolóra, valamint ezeknek külön vagy másokkal együtt elkövetett más bűncselekményeire nézve is. Ha a részes, az orgazda vagy a bűnpártoló bűncselekménye oly súlyos, hogy reá a tettes bíróságának hatásköre ki nem terjed; az a bíróság fog eljárni, mely illetékességgel bírna, ha a tettes bűncselekménye hasonló súlyosságú volna.

A jelen § szerint összefüggő ügyek lehetőleg egyesítendőek és együttes ítélettel intézendők el.

19. § Ha ugyanazt az egyént több bűncselekmény terheli, a külön folytatott ügyek rendszerint egyesítendőek, s azokban lehetőleg együttes ítélet hozandó.

Az egyesítésre és a további eljárásra több illetékes bíróság közül az van hivatva, melynek hatáskörét a bűncselekmények egyike sem haladja meg. Ha több ilyen bíróság volna, ezek közül a legsúlyosabb bűncselekmény tekintetében illetékes bíróság, kétség esetén pedig az a bíróság jár el, amely a többit megelőzte. [...]

20. § Más bűnvádi ügyekkel nem egyesíthetők azok, a melyekben az elsőfokú bíróság már ítéletet vagy megszüntető végzést hozott. [...]

21. § A 18. vagy 19. § alapján eljáró bíróság fontos okból az ügyek egyesítését vagy megszüntetését mellőzheti, illetőleg megszüntetheti, s az eljárást egyes ügyekben vagy egyes terheltek ellen elkülönítve folytathatja, esetleg más illetékes hatóságnak engedheti át.

Az illetékes hatóság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasíthatja.

1962. évi 8. számú törvény erejű rendelet a büntetőeljárásról:

56. § (1) A büntett valamennyi elkövetőjét, úgyszintén a bűnpártolót és az orgazdát rendszerint ugyanabban az eljárásban kell felelősségre vonni.

(2) Azokat az ügyeket, amelynek együttes elintézése az eljárás tárgyára vagy az abban részt vevő személyekre tekintettel vagy egyéb okból célszerű, egyesíteni lehet.

(3) Az ügyek egyesítését mellőzni kell, illetve az ügyeket el kell különíteni, ha a terheltek nagy száma vagy egyéb ok az ügy tárgyalását jelentősen nehezítené.

(4) Elkülönítés esetén az iratokat ahhoz a bírósághoz kell átteni, amely egyébként illetékes.

1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról:

32. § (1) A bűncselekmény valamennyi elkövetőjét, továbbá a bűnpártolót és az orgazdát rendszerint ugyanabban az eljárásban kell felelősségre vonni.

(2) Egyesíteni lehet azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy az abban résztvevő személyekre vagy egyéb okból célszerű.

(3) Az ügyek egyesítését mellőzni kell, illetőleg az ügyeket el kell különíteni, ha a terheltek nagy száma vagy egyéb ok az ugyanabban az eljárásban történő felelősségre vonást jelentősen nehezítené.

(4) Az elkülönített ügy iratait az egyébként illetékes hatósághoz kell átteni.

374. § (2) Ha a próbára bocsátott ellen

a) a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt újabb büntetőeljárás indul, az ügyeket egyesíteni kell, és az újabb ügy elbírálására illetékes bíróság jár el, az ügyész indítványára azonban a próbára bocsátást elrendelő bíróság is eljárhat,

b) a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt indult büntetőeljárás, a bíróság az ügyeket egyesíti, a próbára bocsátást kimondó végzést hatályon kívül helyezi, és új határozatot hoz, vagy az egyesített ügyeket újból elkülöníti.

A hatályos szabályozás:

72. § (1) Ha a büntetőügyben több terhelt van, velük szemben rendszerint egyazon eljárást kell lefolytatni. Ez a rendelkezés a bűnpártolóra és az orgazdára is kiterjed.

(2) Egyesíteni lehet azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy az eljárásban részt vevő személyekre tekintettel, illetve egyéb okból célszerű.

(3) Az ügyek egyesítését mellőzni kell, illetőleg az ügyeket el kell különíteni, ha a terheltek nagy száma vagy egyéb ok a felelősségnek ugyanabban az eljárásban történő elbírálását jelentősen nehezítené.

(4) Az elkülönített ügy iratait a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz, ügyészhez vagy nyomozóhatósághoz kell átteni.

265. § (1) A bíróság hivatalból vagy indítványra határoz az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről [72. §].

(2) Ha a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt a próbára bocsátott ellen újabb eljárás indul, vagy ha a próbára bocsátott ellen a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt indult eljárás, az ügyeket egyesíteni kell, és az újabb ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság jár el. Ha a vádlottat katonai büntetőeljárásban bocsátották próbára, az ügyeket az a bíróság egyesíti,

amely a katonai büntetőeljárást lefolytatta, kivéve, ha a katonai büntetőeljárás hatályát a 470. § (3) bekezdése alapozta meg.

(3) Az egyesítésnek nem akadály, hogy a vádlottat korábban magánvádas ügyben bocsátották próbára, az újabb büntetőügyben azonban az ügyész, pótmagánvádló, vagy másik magánvádló képviseli a vádat. Ha a vádlottat közbíró ügyben bocsátották próbára, és az újabb büntetőeljárás magánvádra indul ellene, az ügyeket akkor lehet egyesíteni, ha az ügyész a vád képviselőt a magánvádlótól átvette. Ebben az esetben a bíróság az iratokat a vádképviselő átvételének megfontolása végett az ügyésznek küldi meg. Ez a korlátozás nem érvényesül, ha az újabb ügyben a vádat pótmagánvádló képviseli.

(4) Ha az újabb eljárásban a vádlott bűnösségét a bíróság nem állapítja meg, az egyesített ügyeket újból el kell különíteni.

[...]

A témánkat érintő rendelkezések változatlanosságából arra lehet következtetni, hogy a 117 évvel ezelőtt kialakított szabályozás kiállta a gyakorlat próbáját, amihez azonban rögtön hozzá kell tenni, hogy ezeket a szabályokat már régen nem olyan körülmények között alkalmazzuk, mint amilyenek a Bp. megalkotásakor figyelembe vehetőek voltak.

3. Célszerűtlen egyesítések

A gyakorlatban szükségképpen az egyesítés elmulasztása valósíthat meg eljárási szabálysértést, hiszen az egyéb eljárási szabályok betartása esetén az esetleg indokolatlanul elrendelt egyesítés sem befolyásolhatja az ítéletet. Valószínűleg ilyen megfontoláson alapuló bírói óvatossággal magyarázható az, hogy a gyakorlatban inkább célszerűtlen egyesítésekkel lehet találkozni.⁴ Célszerűtlen volt véleményem szerint az ügyek egyesítése pl. a következő esetekben.

A Mátészalkai Városi Bíróságon a lopás büntette miatt egy vádlott ellen 1998. január 6-án B.6/1998. szám alatt indult ügy az 1998. november 23-án 1999. február 18-ára kitűzött tárgyaláson a vádlott beismerő vallomása és a rendelkezésre álló okiratok alapján befejezhető lett volna. Ehelyett ugyanezen a tárgyalási napon a B. 161/1998., B.269/1998., B.286/1998., B.433/1998. számú ügyek egyesítéséről rendelkezett az eljáró bíró és a tárgyalást elnapolta június 3-ára. Ekkor az egyesítés folytán immár három vádlott ellen folyó ügyben a II-III. r. vádlottak nem jelentek meg. Emiatt a tárgyalás elnapolására került sor november 3-ára. Ezen a tárgyalási napon az eljáró bíró még egyesítette a B.573/1998. és a B.431/1999. számú ügyeket is, ugyanakkor a III. r. vádlottal szemben az eljárást elkülönítette. Az 1998. január 6-án indult ügy csak 2000. március 9-én nyert befejezést.

⁴ A célszerűtlen és kerülendő egyesítések külön csoportja, amikor eljárási pozíciók (tanú, vádlott) is keverednek az ügyben. Erre utal Elek Balázs az ún. három csapás érvényesüléséről írt tanulmányában. Elek Balázs: Három csapás kontra arányosság. *Ügyészek Lapja*, 2013/3–4. szám 17–23. o.

A Mátészalkai Városi Bíróság B.367/1998. számú, 1998. július 1-jén érkezett ügyében az 1992. február 12-én június 2-ára kitűzött tárgyaláson került sor a B.681/1998. számú ügy egyesítésére, így az eredetileg egy vádlott ellen indult ügy már két vádlott ellen folyt. Abban az esetben, ha nem kerül sor az egyesítésre a B.367/1998. számú ügy már 1999. február 12-én befejezhető lett volna, mert ekkorra megtörtént az elbíráláshoz szükséges bizonyítás lefolytatása.

A Mátészalkai Városi Bíróságon folytatólagosan elkövetett sikkasztás büntette és folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétsége miatt egy vádlott ellen 1997. július 21-én B.327/1997. szám alatt indult ügyben viszonylag terjedelmes bizonyítás lefolytatása után, az 1998. június 15-ei tárgyalási napon az eljáró bíró ügyészi indítványra egyesítette a B.298/1998. számú ügyet, annak ellenére, hogy ezt a vádlott és védője egyaránt ellenezte, arra hivatkozással, hogy a már szinte teljes körű bizonyítás felvételére sor került és az egyesítés az eljárás megismétlését vonja maga után. Megjegyzem, hogy a Mátészalkai Városi Ügyészség B.878/1997. számú vádiratában „személyi és tárgyi összefüggés okából” indítványozta az ügyek egyesítését.

Az ügyek közötti tárgyi összefüggés azonban nem állt fenn, mert nem alapozza meg ennek megállapítását pusztán az a körülmény, hogy a vádlott a folytatólagosság egységébe nem olvadó sikkasztást a vád szerint mindkét ügyben ugyanazon

betéti társaság üzletvezetőjeként követte el. A B.298/1998. számú ügyben a vád szerint 5 670 000 forintra elkövetett jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntette volt a domináns cselekmény. Az ennek ellenére elrendelt egyesítés miatt az ügyben a büntetői eljárási szabályai szerint kellett a továbbiakban eljárni. Ennek következtében június 15-én a már felvett bizonyítás megismétlésére került sor, majd a B.298/1998. számú ügyben szükséges bizonyítás kiegészítés miatt a tárgyalást el kellett napolni. Az ügy csak 1999. október 5-én fejeződött be első fokon.

Valamennyi ismertett ügygel kapcsolatban megállapítható az, hogy az ugyanazon vádlott ellen párhuzamosan folyó ügyek egyesítése egyik esetben sem volt célszerű, mert az eljárások elhúzódsát eredményezte.

A célszerűség a legteljesebb mértékben hiányzott a Nyíregyházi Városi Bíróság B.1122/1996. [korábban B.1435/1995.] számú ügyében, amellyel kapcsolatban az egyesítés kérdésében való döntés szempontjából lényeges adatokat az 1-2. számú táblázatokban foglaltam össze, az eljárás menetét pedig azt követően ismertetem. [A 2. sz. táblázatban az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.]

Ügyszám	Vádirat száma	Érkezés időpontja	Egyesítés időpontja
B.1122/1996. (B.1436/1995.)	B.696/1995.	1995. június 9.	-
B.1602/1995.	B.1075/1995.	1995. június 28.	1996. október 28.
B.2799/1996.	B.2526/1996.	1996. november 20.	1996. december 11.
B.1454/1996.	B.1247/1996.	1996. június 14.	1997. február 26.
B.1893/1996.	B.1028/1996.	1996. július 23.	1997. január 20.
B.790/1997. (B.1641/1996.)	B.533/1996.	1996. július 1.	1997. március 26.
B.2136/1997.	B.1900/1997.	1997. augusztus 6.	1997. szeptember 26.

1. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1122/1996. sz. ügyében elrendelt egyesítések

Ügyszám/ vádlottak	B.1122/1996.	B.1602/1996.	B.2799/1996.	B.1893/1996.	B.1454/1996.	B.790/1997.	B.2136/1997.
M. Gy. I. r.							
M. J. II. r.							
M. A. III. r.							
M. L. IV. r.							
L. V. V. r.							
Ifj. M. K. VI. r.							
V. T. VII. r.							
Id. M. K. VIII. r.							

2. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1122/1996. sz. ügyében egyesített büntetőügyek közötti személyi összefüggések

Az eredetileg B.1436/1995. szám alatt 1995. június 9-én érkezett ügy az 1995. március 11-én és 13-án elkövetett, folytatólagosan elkövetett lopás büntette miatt indult M. Gy. I. r. és M. J. II. r. vádlottak ellen.

Az 1995. szeptember 6-án és október 4-én tartott tárgyaláson az eljáró bíró a teljes körű bizonyítást lefolytatta, majd az 1995. március 13-a óta előzetes letartóztatásban levő vádlottak letartóztatását megszüntette, az eljárást felfüggesztette és pótnyomozást rendelt el M. A. tanúval szemben (!). Az

ügyészség 1996. május 8-án a pótnyomozás lefolytatása után az iratokat azzal küldte vissza a városi bíróságnak, hogy az ügyben benyújtott vádiratot teljes egészében fenntartja. Az iratok 1996. május 14-én B.1122/1996. szám alatt újrálajstromozásra kerültek. Az ezt követően 1996. június 19-ére kitűzött, majd szeptember 18-ára elhalasztott tárgyalás megtartására M. J. II. r. vádlott távollmaradása miatt nem került sor.

1996. október 28-án viszont valamennyi idézett megjelent és a kihallgatásuk is megtörtént. Ekkor M. Gy. I. r. vád-

lott kihallgatása után az eljáró bíró az M. Gy. I. r. vádlottal szemben B.1602/1995. szám alatt indult ügy egyesítését rendelte el. [A Nyíregyházi Városi Ügyészség B.1074/1995. számú vádindítványában az 1995. február 25-én elkövetett garázdaság vétsége és rongálás vétsége miatt emelt vádat, négy tanú kihallgatását, valamint a B.1436/1995. számú ügyhöz történő egyesítés elrendelését indítványozta.] Az egyesítés indokolása: „a vádlottak személyazonossága és pergazdaságossági szempontból a bíróság az ügyeket a Be. 32. § (1) bekezdése alapján egyesítette.

Az 1996. október 28-ai tárgyalási napon a lehetséges bizonyítás felvétele után az egyesített ügy sértettjének tanúkénti megidézése, valamint M. J. II. r. vádlott elmeorvos-szakértői vizsgálata miatt a tárgyalás elnapolására került sor 1996. december 11. napjára. [Megjegyzem, hogy az elkészült elmeorvos-szakértői vélemény szerint a vádlott beszámítási képessége teljes értékű volt.]

Az 1996. december 11-ei tárgyalási napon M. Gy. I. r. vádlott szabályszerű idézésre nem jelent meg jelen volt M. J. II. r. vádlott, valamint két tanúként idézett sértett. Ekkor az eljáró bíró a B. 2799/1996. számú ügyet egyesítette, majd intézkedett az M. Gy. és M. J. vádlottak ellen meg folyamatban levő büntetőügyek iratainak beszerzése érdekében és a tárgyalást 1997. január 20-ára elhalasztotta.

Az 1997. január 20-ai tárgyalási napon került sor az M. J. II. r., M. A. III. r. és M. L. IV. r. vádlottakkal szemben B. 1893/1996. szám alatt az 1996. április 22-én elkövetett lopás büntette miatt indult ügy egyesítésére majd a II-IV. r. vádlottak kihallgatására, ezt követően pedig a tárgyalás 1997. február 17. napjára történő elnapolására.

Az 1997. február 17-ei tárgyalási napon a III-IV. r. vádlottak nem jelentek meg az idézettek közül, emiatt a tárgyaláson megjelent egyik sértett kihallgatását követően a tárgyalás elnapolására került sor 1997. március 26. napjára.

A március 26-ai tárgyalási napon történt meg a B.1454/1996. és a B.790/1997. számú büntetőügyeknek az egyesítése, majd L. V. V. r., ifj. M. K. VI. r. és V. T. VII. r. vádlottak kihallgatása, továbbá egy korábban már kihallgatott tanú ismételt kihallgatására is sor került.

Az 1997. május 21-ére elnapolt tárgyaláson M. J. II. r., M. A. III. r., L. V. V. r., V. T. VII. r. és M. K. VIII. r. vádlottak nem jelentek meg. Emiatt a tárgyalás elhalasztásra került 1997. június 30. napjára. Ekkor az eljáró bíró M. K., M. A. és V. T. vádlottak távolmaradása miatt a tárgyalást szeptember 29. napjára elhalasztotta.

Az 1997. szeptember 29-ei tárgyalási napon került sor az M. Gy. ellen B.2136/1997. szám alatt indult büntetőügy egyesítésére, majd id. M. K. VIII. r. vádlott kihallgatására, ezt követően az eljáró bíró a március 26-án egyesített B.1454/1996. számú ügyben a városi ügyészség B.1247/1996. számú vádindítványában indítványozott tanúk megidézése miatt a tárgyalást elnapolta november 5. napjára. Ekkor érdemi bizonyításra nem került sor, az eljáró bíró a B.533/1996. és a B. 1900/1997. számú vádiratban, illetőleg vádindítványban indítványozott tanúk megidézése miatt a tárgyalást elnapolta.

Az ügyben még 1998. május 22-én és 27-én, június 24-én, valamint október 21-én került sor tárgyalás tartására. Az ítélet meghozataláig 1998. október 21-én jutott el a bírósághoz.

A leírtakból kitűnően a koncepció nélkül elrendelt egyesítésekre célszerűtlenül került sor, amelynek következtében az eljárás jelentősen elhúzódott és az ügy áttekinthetlenné vált az eljáró bíró számára. Ezt tükrözik a bizonyítás menetének bizonytalanságai, valamint az első fokú ítélet szerinti jogi minősítés problémái: ugyanazon bűncselekmény vonatkozásában bűnösséget megállapító és felmentő rendelkezés meghozatalára egyaránt sor került; egy bűncselekménynél az I. r. vádlott esetében nem került sor a társtetteség megállapítására; egy másik befejezett bűncselekményt érintően pedig tévesen a bűncselekmény kísérletének a megállapítására került sor. Jellemző, hogy a Bf. 1342/1998/4. számú másodfokú határozat rendelkező részének terjedelme több mint két oldal.

A Nyíregyházi Városi Bíróság eredetileg 47 vádlott ellen 40 rendbeli cselekmény miatt indított B.1335/2005. számú ügyéhez az elsőfokú bíróság (a Nyíregyházi Városi Bíróság próbára bocsátással befejezett B.1666/2005., B.2094/2007. és B.2396/2007. számú ügyeinek kivételével) alapvetően indokolatlanul egyesített még további 22 büntetőügyet, aminek eredményeként a vádlottak száma 80 főre gyarapodott, s ugyanennyi rendbeli bűncselekmény képezte az eljárás tárgyát az egyesítések után amelyeknek irányadó adatait a következő [3. számú] táblázat tartalmazza.

Egyesített ügy		Egyesítés időpontja
bírósági	ügyészségi	
száma		
B.878/2004.	B.2195/2003.	2005. október 26.
B.1987/2004.	B.8564/2003.	2004. szeptember 15.
B.2230/2004.	B.1960/2004.	2005. december 12.
B.2252/2004.	B.6168/2004.	2005. április 18.
B.2255/2004.	B.1682/2004.	2005. április 18.
B.2508/2004.	B.6428/2003.	2005. december 12.
B.616/2005.	B.2202/2004.	2005. október 26.
B.1354/2005.	Ny.110/2005.	2005. október 26.
B.1398/2005.	B.5058/2005.	2005. december 12.
B.1902/2005.	B.351/2005.	2005. december 12.
B.1832/2005.	B.793/2005.	2005. december 12.
B.1932/2005.	B.8423/2004.	2005. december 12.
B.2250/2005.	B.7811/2004.	2006. március 6.
B.2274/2005.	B.1763/2004.	2006. március 6.

Egyesített ügy		Egyesítés időpontja
bírósági	ügyészségi	
száma		
B.2407/2005.	B.130/2005.	2006. március 6.
B.2412/2005.	B.9304/2004.	2006. március 6.
B.10/2006.	B.9613/2004.	2006. március 6.
B.280/2006.	B.8637/2005.	2006. március 6.
B.1118/2006.	B.6028/2005.	2006. szeptember 22.
B.636/2006.	B.10.571/2005.	2007. július 2.
B.2075/2007.	B.5056/2007.	2008. február 4.
B.622/2008.	B.2685/2007.	2008. június 17.

3. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1335/2005. sz. büntetőügyéhez történt egyesítések

A Be. 72. §-ának (2) bekezdése értelmében az ügyek egyesítésére tárgyi vagy személyi összefüggés okából kerülhet sor. A kétféle összefüggésnek lényeges szerepe van az ügyek egyesítésének szabályozása szempontjából is. Tárgyi összefüggés esetén ugyanis az egy eljárásban történő felelősségre vonás a Be. 72. §-ának (1) bekezdése szerint általában kötelező, míg személyi összefüggésnél az együttes elbírálás csupán lehetőség. Az egy eljárás keretében történő elbírálás azonban még tárgyi összefüggés esetén sem áttörhetetlen szabály. Erre utal a Be. 72. §-ának (1) bekezdésében használt „rendszerint” határozószó (amelynek jelentése: szokás szerint, megszokott rendszerint, többnyire) használata. Mindebből követően megállapítható az, hogy az elsőfokú bíróság döntése lehetséges következményeinek megfelelő mérlegelése nélkül, a célszerűségi szempontok figyelmen kívül hagyásával rendelte el sorozatosan a vádlottak további büntetőügyeinek pusztán személyi összefüggések miatti egyesítését, amire semmilyen elfogadható indokot nem lehet találni. Ennek azonban az elsőfokú eljárás törvényességének megítélésére nem volt közvetlen kihatása, miután az egyesítések törvényi feltételei egyébként fennálltak, viszont jelentősen megnehezítette az eljárás lefolytatását. Így ebben az esetben sem beszélhetünk annak a követelménynek az érvényesüléséről, amely szerint: „Az ügyek egyesítésekor kerülni kell, hogy az ügy olyan terjedelművé váljék, ami által áttekinthetetlen lesz.”⁵

4. Elmulasztott elkülönítések

A célszerűtlen elkülönítésre és a célszerű elkülönítés elmulasztására egyaránt lehet példát találni. Jellemzőbb azonban az utóbbi probléma, különösen az olyan ügyeknél, amelyekben az ügyészség nagy számú vádlott ellen széles körű bizonyítást igénylő cselekmény miatt emel vádat. Az ilyen ügy tárgyalásának alapos előkészítése rendkívüli munka- és időráfordítást igényel, a tárgyi feltételek megteremtése körülményes,

egy több száz főt érintő ügyben a koncentrált bizonyítás ésszerű időn belüli lefolytatása a mostani megjelenési fegyelem mellett gyakorlatilag kivitelezhetetlen, és mindennek következtében az ilyen ügyekben néha évekig elhúzódó bizonyítás anyaga is szinte átláthatatlanná válhat. Ezért ezzel a problémával is indokoltnak látszik bővebb terjedelemben foglalkozni.

Az egyik legjellemzőbb példa a Nyíregyházi Városi Bíróság B.516/1995. számú ügye, amely eredetileg B.1693/1993. szám alatt 1993. június 10-én indult, s a tárgyalás téma szempontjából lényeges adatai a következők.

Az ügy tárgyát képező eljárás 17 vádlott ellen 46 rendbeli bűncselekmény (csalás, magánokirat-hamisítás, számviteli fegyelem megsértése) miatt indult. A vádirat tejedelme 59 oldal, az ügyészség 232 tanú kihallgatását indítványozta. Általánosságban megállapítható még az is, hogy az egyes részcslekmények ténybeli és jogi megítélése is viszonylag egyszerű, lényegében a rendszerváltást követő években elharapódzott utólagos fizetés vállalása melletti vásárlásokkal elkövetett csalás-sorozat képezte a vád tárgyát. Az ügy elbírálásának nehézsége abból adódott, hogy a bizonyítás nagy számú személy kihallgatását tette szükségessé, akik különböző, többnyire Nyíregyházától távoli helységekből laktak. Erre tekintettel már a tárgyalás előkészítése során élni kellett volna az ügy elkülönítésének lehetőségével, figyelemmel a 4. számú táblázatban [14. o.] feldolgozott tárgyi- és személyi összefüggésekre. [Az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.]

A táblázatból is láthatóan a vádirat szerint az 1–12. vádpontok alatti cselekményeket az I. r. vádlott követte el, ezen belül csak a 8. vádpont alattit a XVII. r. vádlottal közösen; 13–27. vádpontok alatti cselekményeket a II., III., IV., V., VI., VII., XI. r. vádlottak; a 28–44. vádpontok alatti cselekményeket az I., V., VIII., IX., X., XI., XII., XIII., XIV. és XV. r. vádlottak; a 45. vádpont alatti cselekményt egyedül a XVI. r. vádlott követte el; a 46. vádpont alatt pedig a külön-külön megvalósított számviteli fegyelem megsértésének vétségét tette vád tárgyává az ügyészség az I–IV. r., valamint a IX–XIII. r. vádlottakkal szemben.

⁵ Belegi József–Berkes György [szerk.]: Büntetőeljárás jog – Kommentár a gyakorlat számára, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2012, 20. pótlás 296/13. o.

vádoltak vádpontok	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.
1.																	
2.																	
3.																	
4.																	
5.																	
6.																	
7.																	
8.																	
9.																	
10.																	
11.																	
12.																	
13.																	
14.																	
15.																	
16.																	
17.																	
18.																	
19.																	
20.																	
21.																	
22.																	
23.																	
24.																	
25.																	
26.																	
27.																	
28.																	
29.																	
30.																	
31.																	
32.																	
33.																	
34.																	
35.																	
36.																	
37.																	
38.																	
39.																	
40.																	
41.																	
42.																	
43.																	
44.																	
45.																	
46.																	

4. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.516/1995. sz. ügyének tárgyi- és személyi összefüggései

A fentiek szerinti elkülönítés esetén az I. és az V. r. vádlott két párhuzamos büntetőeljárásban szerepelt volna terheltként, ami azonban a tárgyi összefüggés hiánya miatt nem zárhatta ki az egyébként messzemenően indokolt elkülönítés alkalmazását. Ezt annál is inkább megfontolás tárgyává kellett volna tenni már az eljárás kezdeti szakaszában, mert az I. és X. r. vádlottak védője is erre irányuló indítványt terjesztett elő az 1995. augusztus 3-ai tárgyalási napon. Az elkülönítés elmulasztása azzal a következménnyel járt, hogy bár az ügyben 1999 szeptemberéig 28 tárgyalási na-

pon 17 vádlott és 149 tanú kihallgatására került sor, amelyről összesen 401 oldal terjedelmű jegyzőkönyv készült, de az ügy még így sem volt befejezhető.

Jellemző példának tekinthető a Kisvárdai Városi Bíróság B.431/1997. számú ügye is, amelynek lényeges adatai az alábbiak.

A 9 vádlott ellen többrendbeli jelentős értékre elkövetett sikkasztás büntette, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette, közokirat-hamisítás büntette és magánokirat-hamisítás vétsége miatt folyó ügy 1997. június

25-én érkezett a bíróságra. Az ügyészség 48 tanú kihallgatását indítványozta.

Az 1997. október 18-án december 15-16. napjaira kitűzött tárgyaláson az I., II., VI. és IX. r. vádlottak nem jelentek meg. A jelenlevő vádlottak kihallgatása után a tárgyalás elnapolásra került 1998. február 4-ére.

A február 4-ei tárgyalási napon az I. és a VIII. r. vádlott védője nem jelent meg. A még ki nem hallgatott vádlottak kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került sor május 4-ére. A vádlottak és öt tanú megidézése mellett.

Május 4-én az I-III. r., valamint a IX. r. vádlottak nem jelentek meg. Emiatt a tárgyalást el kellett halasztani.

A június 11-ei határnapon a II. és VI. r. vádlottak, valamint a VI. r. vádlott védője nem jelent meg. Emiatt az I. r. vádlott kihallgatása után ismételen a tárgyalás elnapolására került sor.

Szeptember 14-én az I. r. vádlott, valamint a VI. r. védője továbbá két tanú nem jelent meg. Erre tekintettel ez alkalommal is a tárgyalás elhalasztására került sor.

A november 9-ei tárgyalási napon az I-II. és a VIII-IX. r. vádlottak, valamint a VI-VII. r. vádlott védője nem jelent meg. Ez alkalommal is a tárgyalás elhalasztására került sor.

A folytatólagos tárgyalási napon december 9-én az I., III. és IX. r. vádlottak, valamint a VIII. r. vádlott védője nem jelent meg. A tárgyaláson jelenlevő vádlottak nyilatkoztak arról, hogy a korábban tett vallomásaikat fenntartják, majd a tárgyalás elnapolására került sor.

Az 1999. április 7-ei tárgyalási napon az I., II., III. és IX. r. vádlottak távolléte miatt került sor a tárgyalás elnapolására.

Június 24-én az I. és III. r. vádlottak nem jelentek meg. Emiatt megint a tárgyalás elhalasztására került sor.

	I. r.	II. r.	III. r.	IV. r.	V. r.	VI. r.	VII. r.	VIII. r.	IX. r.
I/1.									
I/2.									
I/3.									
I/4.									
I/5.									
I/6.									
I/7.									
I/8.									
I/9.									
I/10.									
I/11.									
I/12.									
I/13.									
I/14.									
I/15.									
I/16.									
II/1.									
II/2.									
II/3.									
II/4.									
II/5.									
II/6.									
II/7.									
II/8.									
II/9.									
II/10.									
III/1.									
III/2.									
III/3.									
III/4.									
IV.									
V.									
VI.									
VII.									

5. sz. táblázat

A Kisvárdai Városi Bíróság B.431/1997. sz. ügyének tárgyi- és személyi összefüggései

Az ügy tárgyi- és személyi összefüggéseit a fenti 5. számú táblázat mutatja. [Az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.] A táblázatban nem jelezhető további összefüggés az, hogy a vádirat 4. pontjában írt cselekmény folytán az 1-3. vádpontokkal is érintett 15 személy részére került sor kifizetésre, akik közül négy személy a 6. vádponttal is érintett, ezek a személyek azonban nem vádlottként szerepelnek az

ügyben. Ezeknek a körülményeknek a kihangsúlyozását azért tartom fontosnak, mert a vád tárgyát képező cselekmények közötti tárgyi és körülhatárolható személyi összefüggések megléte nyilvánvaló, amire tekintettel az ügyészség célszerűnek ítélhette a vádbeli cselekmények egy eljárás keretében történő elbírálását. Az eljárás pertörténete azonban azt mutatja, hogy a legalább 60 személyt érintő bizonyítás az adott eljárás

rési keretek között eredményesen nem folytatható le. Ezért indokolt lett volna az elkülönítés lehetőségének megvizsgálása.

A Kisvárdai Városi Bíróság B.967/1995. számú ügye is arra hozható fel példaként, amikor a tárgyalás előkészítése során az elkülönítés nem lett volna célszerű, az eljárás későbbi szakaszában azonban ennek lehetőségét az ügy befejezhetőségének biztosítása céljából véleményem szerint vizsgálni kellett volna.

A jelentős értékre elkövetett lopás büntette, vesztegetés vétsége, jelentős értékre elkövetett orgazdaság büntette, közokirat-hamisítás büntette és magánokirat-hamisítás vétségé miatt 9 vádlott ellen indult ügy eredetileg B.401/1994. szám alatt 1994. június 4-én érkezett a városi bíróságra.

Az 1994. szeptember 20-ai tárgyalási napon a II–III. r. vádlottak nem jelentek meg, ezért a megjelent vádlottak kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került sor az ügyészség által a vádiratban indítványozott tanúk megidézésével.

A november 22-ei tárgyalási napon az I. r. vádlott nem jelent meg, a II–III. r. vádlott kihallgatása után a tárgyalás ismételt elnapolására került sor.

1995. január 17-én a IV. és a VII–VIII. r. vádlottak nem jelentek meg. Ekkor a tanács összetételének megváltozása miatt a tárgyalást előlről kellett kezdeni. A megjelent vádlottak kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került.

1995. február 21-én az I. és IV. r. vádlottak, valamint 4 tanú nem jelent meg. Ekkor a IV. és VII. r. vádlottak kihallgatására került sor, a megjelent 10 tanú kihallgatása nem történt meg, a tárgyalás elnapolására került.

Május 4-én a III. r. vádlott és 3 tanú nem jelent meg 12 tanú viszont jelen volt, azonban a tárgyalás elhalasztására került sor érdemi bizonyítás felvétele nélkül.

Június 12-én a II. és VII. r. vádlottak, továbbá 5 tanú nem jelent meg, 10 tanú viszont idézésre megjelent, akik közül egy tanú kihallgatása után a tárgyalást elnapolta az eljáró bíró.

Az augusztus 23-ai tárgyalási napon az I. és III. r. vádlottak, valamint 4 tanú nem jelent meg a többi tanú jelen volt. Érdemi bizonyítás felvétele nélkül ekkor is a tárgyalás elhalasztására került sor.

Az augusztus 31-ei tárgyalási napon a VII. r. vádlott és egy idézett tanú nem jelent meg. A megjelent tanúk kihallgatása után került sor a tárgyalás elnapolására a VII. r. vádlott elővezetésének elrendelése mellett.

Szeptember 20-án a II. és VIII. r. vádlottak, valamint az I. r. vádlott védőjének távolléte miatt került sor a tárgyalás elhalasztására.

Szeptember 28-án az I. r. vádlott védőjének betegsége miatt a tárgyalás elhalasztására és egyidejűleg tévesen az eljárás felfüggesztésére került sor.

A B.967/1995. szám alatt 1995. december 19-én iktatott ügyben 1996. január 22-ére kitűzött tárgyalási napon az V. és VII. r. vádlottak nem jelentek meg, egy tanú kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került sor.

A március 21-ei tárgyalási napon az I. és a VIII. r. vádlottak, valamint a III. r. vádlott védőjének mulasztása miatt a tárgyalás elhalasztására került sor.

Az április 15-ei tárgyalási napon az I. és III. r. vádlott védője nem jelent meg, a megjelent tanúk kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került sor két tanú szembesítése érdekében, mivel az egyik tanú nem volt jelen.

Május 2-án valamennyi idézett megjelent. Ekkor az április 15-ei elnapolás okát jelentő szembesítés lefolytatása után a III. r. vádlott védőjének indítványára az április 15-én ki-

hallgatott tanú által a szembesítés során hivatkozott két tanú megidézése miatt a tárgyalás elnapolására került sor.

A június 3-ai tárgyalási napon az I. és VI. r. vádlottak nem jelentek meg [az I. r. vádlott aznap tett gépkocsivezetői vizsgát] és emiatt a tárgyalás elhalasztására került sor.

Szeptember 2-án a IV. és VII. r. vádlottak, valamint a IV. r. vádlott védője nem volt jelen, aminek következménye a tárgyalás újabb elhalasztása volt.

Az október 2-ai tárgyalási napon a IV. és VII. r. vádlottak, valamint a IV. r. vádlott védője nem jelent meg, így ez alkalommal is a tárgyalás elhalasztására került sor.

A november 6-ai tárgyalási napon a IV. r. vádlott védőjének kivételével valamennyi idézett megjelent. A jegyzőkönyv szerint „IV. r. előadja, hogy adott esetben, amennyiben ítéletre kerülne sor, perbeszédre, úgy ragaszkodik védője jelenlétéhez”. Az eljáró bíró a még ki nem hallgatott két tanú kihallgatása után [ügyészi indítványra] december 9-ére elnapolta a tárgyalást, amikor csak a vádlottakat és védőiket idézte, mivel további bizonyítási indítvány előterjesztésére nem került sor.

December 9-én a II. r. vádlott nem jelent meg, emiatt a tárgyalás elhalasztására került sor.

Az 1997. január 16-ai tárgyalási napon a III., a VI. és a VIII. r. vádlottak, valamint a III–IV. r. vádlott védője nem jelent meg, a tárgyalás elhalasztásra került.

1997. február 17-én az I. r. vádlott és a IV. r. vádlott védője nem jelent meg, így a tárgyalás elhalasztására került sor.

Március 17-én az I. r. vádlott nem jelent meg.

Az április 21-ei tárgyalási napon a II. r. vádlott, valamint a III. r. vádlott védője nem volt jelen, emiatt a tárgyalás ismételt elhalasztására került sor.

Április 29-én az idézettek közül a III. r. vádlott védője nem jelent meg.

A június 10-ére halasztott tárgyalási napon a III. és a VII–VIII. r. vádlottak nem voltak jelen, emiatt megint elhalasztásra került sor.

Szeptember 22-én a II. r. vádlott, valamint a II. és VIII. r. vádlott védője nem jelent meg, következménye a tárgyalás elhalasztása volt.

Az október 27-ei tárgyalási napon az I. r. vádlott és a III. r. vádlott védője nem jelent meg. A vádlottak nyilatkoztak a korábban tett vallomásaikat illetően, majd a tárgyalás elnapolására került sor az I. r. vádlott elővezetésének elrendelése mellett.

November 13-án a III., VI., VII., VIII. r. vádlottak nem jelentek meg, így ekkor is a tárgyalás elhalasztására került sor. A III., VI. és VII. r. vádlottak elővezetésének elrendelése mellett.

A december 10-ei tárgyalási napon a II. r. vádlott nem jelent meg, emiatt az eljáró bíró a tárgyalás elhalasztotta.

1998. január 27-én a IV. r. vádlott, valamint 4 tanú nem jelent meg, a IV. r. vádlott előzetesen orvosi igazolást csatolt. Jelen volt viszont 12 tanú. Az eljáró bíró és a tanács összetételének megváltozása miatt a tárgyalást megismételte, ami a vádlottak formális kihallgatását jelentette.

Április 1-jén az I. és VII. r. vádlott, valamint a II. és VII. r. vádlottak védője nem jelent meg jelen volt viszont 10 tanú. A IV. r. vádlott kihallgatása után a tárgyalás elnapolására került sor a megjelent tanúk ismételt megidézése mellett.

A május 27-ei tárgyalási napon a III. r. vádlott, valamint 3 tanú nem jelent meg, a többi idézett viszont jelen volt. A tárgyalás elhalasztására került sor.

A június 23-ai tárgyalási napon a II–IV. és a VII. vádlottak, valamint a IV. r. vádlott védője, továbbá két tanú nem jelent meg a bíróság idézésére. Emiatt a tárgyalás elhalasztására került sor.

A november 16-ai tárgyalási napon a III. és VII. r. vádlottak nem jelentek meg, jelen volt viszont 10 tanú. A tárgyalás elhalasztására került sor.

1999. január 14-én a II., IV. és VII. r. vádlottak, továbbá a III-IV. r. vádlott védője nem jelent meg. A tárgyalás elhalasztására került sor.

Március 10-én a III. r. vádlott távollétére tekintettel került sor a tárgyalás elhalasztására.

A május 5-ei tárgyalási napon a II. és VII. r. vádlottak mulasztása miatt került sor újabb elhalasztásra.

Június 16-án a IV., VII. és VIII. r. vádlottak, valamint a IV. r. vádlott védője nem jelent meg, aminek következményeként az eljáró bíró megint csak elhalasztotta a tárgyalást.

Szeptember 8-án a III., IV. és VII. r. vádlottak, valamint a VIII. r. vádlott védője nem jelent meg, akiknek a távollmaradása miatt a tárgyalás elhalasztására került sor.

Tárgyalási napok		I. r.	II. r.	III. r.	IV. r.	V. r.	VI. r.	VII. r.	VIII. r.	IX. r.
száma	időpontja									
1.	1994.09.20.		nem igazolt	beteg						
2.	1994.11.22.	nem igazolt								
3.	1995.01.17.				igazolt			igazolt	nem igazolt	
4.	1995.02.21.	nem igazolt								
5.	1995.05.4.			nem igazolt						
6.	1995.06.12.		nem igazolt							
7.	1995.08.23.	nem igazolt		nem igazolt						
8.	1995.08.31.							nem igazolt		
9.	1995.09.20.		nem igazolt						nem igazolt	
10.	1995.01.12.					nem igazolt		nem igazolt		
11.	1996.03.21.	nem igazolt							nem igazolt	
12.	1996.04.15.									
13.	1996.05.2.									
14.	1996.06.3.	nem igazolt					nem igazolt			
15.	1996.09.2.				nem igazolt			nem igazolt		
16.	1996.11.6.									
17.	1996.12.9.		beteg							
18.	1997.01.16.			nem igazolt			nem igazolt		nem igazolt	
19.	1997.02.17.	beteg								
20.	1997.03.17.	beteg								
21.	1997.04.21.		nem igazolt							
22.	1997.04.29.									
23.	1997.06.10.			beteg				nem igazolt	nem igazolt	
24.	1997.09.22.		nem igazolt							
25.	1997.10.27.	nem igazolt								
26.	1997.11.13.			nem igazolt			nem igazolt		beteg	
27.	1997.12.10.		nem igazolt							
28.	1998.01.27.			beteg						
29.	1998.04.1.	nem igazolt						nem igazolt		
30.	1998.05.27.			nem igazolt						
31.	1998.06.25.		nem igazolt	nem igazolt	nem igazolt			nem igazolt		
32.	1998.09.22.	beteg								
33.	1998.11.16.			nem igazolt				nem igazolt		
34.	1999.01.14.				nem igazolt			nem igazolt		
35.	1999.03.10.									
36.	1999.05.5.		nem igazolt					nem igazolt		
37.	1999.06.16.				nem igazolt			nem igazolt	nem igazolt	
38.	1999.09.8.		nem igazolt	nem igazolt				nem igazolt		

6. sz. táblázat

A Kisvárdai Városi Bíróság B.967/1995. sz. ügyének pertörténete

A fentebb vázolt és a 6. számú táblázattal is illusztrált pertörténetből kitűnően az eljárás rendkívüli elhúzódsának oka a nem megfelelő megjelenési fegyelem volt. [A szürke cellákkal jelzett vádlottak megjelentek a bíróságon.] Emellett azonban kiemelendők tartom a következőket.

Az 1996. november 6-ai tárgyalási napon a IV. r. vádlott vonatkozásában történő elkülönítés mellett lehetőség lett volna 8 vádlottal szemben az eljárás befejezésére. Ebben az esetben a IV. r. vádlottal szemben az ügy rövid időn belül befejezhető lett volna. Az elkülönítést indokolta volna, hogy már ekkor több mint két éve volt folyamatban az ügy. Az 1996. december

9-ei tárgyalási napon az egyedül távollevő II. r. vádlott vonatkozásában történő elkülönítés mellett szintén mód lett volna a 8 vádlottal szembeni befejezésre. Az I. r. vádlott vonatkozásában történő elkülönítés mellett az 1997. február 17-ei és a március 17-ei tárgyalási napon is befejezhető lett volna az ügy a többi 8 vádlottal szemben. Ezáltal elkerülhető lett volna az eljárás rendkívüli elhúzódsása, ami pl. azzal a következménnyel is járt, hogy 1999 októberéig az ügyészség által kihallgatni indítványozott 15 tanú összesen 83 alkalommal jelent meg a bíróságon. Ezt szemlélteti a 7. számú táblázat. [A szürke cellák a tanúk megjelenését jelzik.]

Tanúk	Sz. I.	H. B.	Cs. Gy.	V. L.	D. L.	K. Z.	Sz. L.	Gy. L.	B. T.	M. S.	F. Gy.	G. Z.	F. A.	Sz. Gy.	D. L.
időpontok															
1994.09.20.															
1994.11.22.															
1995.01.17.															
1995.02.21.															
1995.05.4.															
1995.06.12.															
1995.08.31.															
1995.09.20.															
1996.01.12.															
1996.03.21.															
1996.04.15.															
1996.05.2.															
1996.06.3.															
1996.09.2.															
1996.11.6.															
1996.12.9.															
1997.01.16.															
1997.02.17.															
1997.03.17.															
1997.04.21.															
1997.04.29.															
1997.06.10.															
1997.09.22.															
1997.10.27.															
1997.11.13.															
1997.12.10.															
1998.01.27.															
1998.04.1.															
1998.05.27.															
1998.06.25.															
1998.09.22.															
1998.11.16.															
1999.01.14.															
1999.03.10.															
1999.05.5.															
1999.06.16.															
1999.09.8.															

7. sz. táblázat

A tanúk megjelenésének alakulása a Kisvárdai Városi Bíróság B.967/1995. sz. ügyében

Kiemelem még a Nyíregyházi Városi Bíróság B.1638/1997. számú ügyét annak bemutatására, amikor az eljárás elhúzódsása mellett is indokolt az együttes elbírálás.

Az eredetileg B.1665/1995. szám alatt lajstromozott ügy 1995. június 4-én érkezett a városi bíróságra, s csak 1999. október 8-án nyert befejezést. A lőszerral visszaélés büntette, többrendbeli csalás büntette és

más bűncselekmények miatt 13 személlyel szemben került sor vádemelésre. [Nyíregyházi Városi Ügyészség B.2706/1994, B.1056/1996, B.2076/1996, B.3317/1996. számú vádirata, illetve vádindítványa.] A részcsелеkményekre szűkítve nem bonyolult ügy jelentős elhúzóadásának kizárólagos oka az volt, hogy 1999 szeptemberéig valamennyi vádlott tárgyaláson való egyidejű jelenlétére nem volt példa, és a tanúk részéről is rendszeresen előfordultak mulasztások. Ennek ellenére az elkülönítés azért nem lett volna cél-

szerű, mert a 8. számú táblázatból láthatóan a 15 rendbeli bűncselekmény miatt 13 vádlott ellen indult ügy változatos tárgyi- és személyi összefüggései miatt a megalapozott döntés egy eljárás keretében történő elbírálása volt biztosítható, hiszen az ügyészség az I. és IV-V. r.; I. és X. r.; I., II. és XI. r., III és V. r.; I. és III. r.; I., III., VI-VII. és XIII. r.; II., VII. r.; IV. és VIII. r.; I., VII. és IX. r.; I., V. és VII.; I-III. r.; V. és VIII. r. vádlottakat vádolta közös elkövetéssel. [Az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.]

vádlottak vádpontok	I. r.	II. r.	III. r.	IV. r.	V. r.	VI. r.	VII. r.	VIII. r.	IX. r.	X. r.	XI. r.	XII. r.	XIII. r.
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7/I.													
7/II.													
7/III.													
7/IV.													
7/V.													
7/VI.													
8.													
9.													
10.													
egyesített													
egyesített													
egyesített													

8. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1638/1997. sz. ügyének személyi- és tárgyi összefüggései

5. Példaszerű elkülönítések

Az utóbbi időben a legtöbb személlyel szemben a Nyíregyházi Városi Bíróság B.1122/2000. számú ügyében került sor vádemelésre. Az ügyészség B.1946/1998. számú vádiratában 361 személlyel szemben emelt vádat csalás és közokirat-hamisítás miatt. A vádiratban leírt tényállás lényege szerint a háziorvos foglalkozású I-II. r. vádlottak sorozatosan olyan valótlán tartalmú orvosi igazolásokat állítottak ki, amelyek alapján arra nem jogosult 359 személynek a súlyosan mozgáskorlátozottaknak járó közlekedési kedvezmény került kiutalásra. Ez alapján az ügy ténybeli megítélése egyszerűnek látszik, ami lehetővé tette volna az egy eljárás keretében történő felelősségre vonást. Megjegyzem azonban, hogy az ügyészség összesen 259 tanú kihallgatását indítványozta. A teljes körű bizonyítás lefolytatásához tehát legalább 620 ember „mozgatása” szükséges. Erre tekintettel véleményem szerint indokolt lett volna két vádirat benyújtása, mivel a két háziorvos vád szerinti tevékenysége egymástól elkülönül, s a III-CLXVI. vádlottak személye az I. r. vádlotthoz, a CLXVII-CCCLVI. r. személyek pedig a II. r. vádlotthoz

kapcsolhatók tevékenységük révén, ennek folytán külön vádemelés esetén az egy-egy ügyben érintett személyek száma kb. 300 lehetett volna, ami a tárgyalás technikai lebonyolíthatósága szempontjából jelentős különbséget jelent. Ezért került sor indokoltan az ügy – személyi kapcsolódásainak megfelelő – elkülönítésére.⁶

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.462/1999. számú ügyében az ügyészség jelentős kárt okozó, üzletszerűen elkövetett csalás büntette és más bűncselekmények miatt 91 vádlottal szemben emelt vádat. Ebben az ügyben is az állapítható meg, hogy az ügyészség figyelmen kívül hagyta azt, hogy az ügy tárgyi- és személyi összefüggései módot adnak a vádbeli cselekmények elkülönítésére. Ezeket az összefüggéseket a 9. számú táblázat mutatja. [Az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.] Erre tekintettel a tárgyalás előkészítése során meghozott B.462/1999/2. számú végzéssel helyesen került sor az ügy elkülönítésére, ami az ügy négy ügyre történt szétválasztását jelentette.

⁶ Részletesebben ld. Fázsi László: „Rokkantakfalva”, avagy a szakmai iránymutatás jelentősége egy felmentő ítélet tükrében. Bírák Lapja 2003/1, 48–52. o.

vádpontok vádoltak	1.	2.	3.	4.	5.
I. r.					
II. r.					
III. r.					
IV. r.					
V. r.					
VI. r.					
VII. r.					
VIII. r.					
IX. r.					
X. r.					
XI. r.					
XII. r.					
XIII. r.					
XIV. r.					
XV. r.					
XVI. r.					
XVII. r.					
XVIII. r.					
XIX. r.					
XX. r.					
XXI. r.					
XXII. r.					
XXIII. r.					
XXIV. r.					
XXV. r.					
XXVI. r.					
XXVII. r.					
XVIII. r.					
XXIX. r.					
XXX. r.					
XXXI. r.					
XXXII. r.					
XXXIII. r.					
XXXIV. r.					
XXXV. r.					
XXXVI. r.					
XXXVII. r.					
XXXVIII. r.					
XXXIX. r.					
XL. r.					
XLI. r.					
XLII. r.					
XLIII. r.					
XLIV. r.					
XLV. r.					
XLVI. r.					
XLVII. r.					
XLVIII. r.					
XLIX. r.					
L. r.					
LI. r.					
LII. r.					
LIII. r.					
LIV. r.					
LV. r.					
LVI. r.					
LVII. r.					
LVIII. r.					
LXIX. r.					
LX. r.					
LXI. r.					

vádpontok vádlottak	1.	2.	3.	4.	5.
LXII. r.					
LXIII. r.					
LXIV. r.					
LXV. r.					
LXVI. r.					
LXVII. r.					
LXVIII. r.					
LIX. r.					
LXX. r.					
LXXI. r.					
LXXII. r.					
LXXIII. r.					
LXXIV. r.					
LXXV. r.					
LXXVI. r.					
LXXVII. r.					
LXXVIII. r.					
LXXIX. r.					
LXXX. r.					
LXXXI. r.					
LXXXII. r.					
LXXXIII. r.					
LXXXIV. r.					
LXXXV. r.					
LXXXVI. r.					
LXXXVII. r.					
LXXXVIII. r.					
LXXXIX. r.					
XC. r.					
XCI. r.					

9. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.462/1999. sz. ügyének tárgyi összefüggései

Még inkább indokolt volt az elkülönítés a következő esetben. A Nyírbátori Városi Bíróság 1998. június 2-án érkezett B.265/1998. számú ügye a Nyírbátori Városi Ügyészség B.328/1996. számú vádirata alapján lakásépítési kedvezmény jogosulatlan igénybevételével megvalósított csalások miatt indult 40 vádlott ellen, s az ügyészség összesen 111 tanú kihallgatását indítványozta. Ebben az esetben a nagy számú vádlott egy eljárásban történő felelősségre vonásának indítványozása teljesen indokolatlan volt. A vád szerint ugyanis csak a VII-VIII. és a XVI-XVII. r vádlottak valósították meg társtettesként a terhükre rótt cselekményeket a többi 36 vádlott tevékenysége viszont egymástól elkülönült, 15 vádlott csupán egy-egy építetivel állt kapcsolatban, a további 11 vádlott pedig 2-11 személy részére vállalta lakásuk felépítését. A vádbeli cselekmények közös vonása az azonos vagy hasonló elkövetési mód volt, ami azonban nem jelent tárgyi összefüggést. Így egyértelműen megállapítható, hogy az ügyészség „helyes tapintata és megfelelő gyakorlati érzéke” ebben az ügyben teljes mértékben hiányzott, amikor erre okot adó személyi összefüggések hiányában valamennyi vádlott cselekményének együttes el-

bírálását indítványozta. Ennek következtében az ügy elkülönítése nélküli elbírálása esetén az eljárás lefolytatása [a védőket is figyelembe véve] legalább 155 embert érintett volna. [A tárgyalás megtartására megfelelő méretű tárgyalóterem hiányában a városi bíróság épületében nem is kerülhetett volna sor, amivel vélhetően az ügyészség is tisztában volt.] Ilyen körülmények között helyesen került sor a tárgyalás előkészítése során 1998. június 11-én [vagyis 8 napon belül!] meghozott B.264/1998/2. számú végzéssel az ügyek elkülönítésére, amely ellen az ügyészség sem jelentett be fellebbezést. Az elkülönített ügyek számát, valamint az egyes ügyekben szereplő vádlottak és tanúk számát a 10. számú táblázat mutatja. Ezzel kapcsolatban csupán azt jegyzem meg, hogy a III., IV., V., VI. r.; a IX., X., XI., XII., XII., XIV., XV. r., a XVII., XIX., XX. r.; XXI., XXII., XXIII., XXVII., XXVIII. a XXIX., XXX., XXXI. r.; a XXXII., XXXVII., a XXXVIII., XXXIX., XL. r. vádlottak cselekményei között sem volt összefüggés, amire figyelemmel a ténylegesen fennálló személyi, illetve tárgyi összefüggések alapján történő elkülönítés esetén összesen 37 ügyre kellett volna a B.264/1998. szám alatt indult ügyet elkülöníteni.

Elkülönítés utáni ügyek	Elkülönített ügyekben szereplő vádlottak	Elkülönített ügyekben szereplő tanúk
1.	I., II. r.	5
2.	III., IV., V. r.	5
3.	VI. r.	5
4.	VII., VIII. r.	3
5.	IX., X., XI., XII., XIII., XIV., XV. r.	9
6.	XVI., XVII. r.	7
7.	XVIII., XIX., XX. r.	8
8.	XXI., XXII., XXIII. r.	3
9.	XXIV. r.	3
10.	XXV. r.	11
11.	XXVI. r.	9
12.	XXVII., XXVIII. r.	7
13.	XXIX., XXX., XXXI. r.	7
14.	XXXII., XXXIII., XXXIV., XXXV. r.	5
15.	XXXVI., XXXVII. r.	7
16.	XXXVIII., XXXIX., XL. r.	9

10. sz. táblázat

A Nyírbátori Városi Bíróság B.265/1998. sz. ügyek elkülönítése

Az eljárás tárgyalási szakaszában helyesen került sor az ügy elkülönítésére a Nyíregyházi Városi Bíróság B.681/1995. számú 18 vádlott ellen indult ügyében az I., VI., X., XI., XV., és a XVI. r. vádlottakkal szembeni elkülönítés mellett került sor a többi vádlott vonatkozásában az ítélet meghozatalára. Ebben az esetben az elkülönítés oka az volt, hogy az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottak elfogása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre.

Az I. r. vádlottal kapcsolatban az is megállapítható volt, hogy hosszabb időn keresztül semmilyen életjelt nem adott magáról. E körülményekre tekintettel a 11. számú táblázatban feldolgozott összefüggések ellenére is célszerű volt az elkülönítés, hiszen enélkül a többi vádlottal szemben sem lett volna az 1992-ben elkövetett bűncselekmények miatt indult eljárás befejezhető. [Az egyes vádlottak érintettségét a szürke cellák jelzik.]

vádpontok vádlottak	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
I. r.												
II. r.												
III. r.												
IV. r.												
V. r.												
VI. r.												
VII. r.												
VIII. r.												
IX. r.												
X. r.												
XI. r.												
XII. r.												
XIII. r.												
XIV. r.												
XV. r.												
XVI. r.												
XVII. r.												
XVIII. r.												

11. sz. táblázat

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.681/1995. sz. ügyének összefüggései

6. Téves elkülönítés

Az elkülönítés tárgyában hozott döntéssel megvalósított eljárási szabálysértés miatti hatályon kívül helyezés ritkán fordul elő. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ismereteim szerint egyetlen ilyen határozat született. Az egyedi előfordulás mellett is szükségesnek tartom azonban az ismertetését, mert jól szemlélteti a megfontolatlanul hozott gyors döntés eredményét.

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.2751/1997. számú ügyében az ügyészség az I. r. vádlottat cserbenhagyás vétségével, a II. r. vádlottat rongálás vétségével vádolta. A vád szerint 1997. június 5-én az I. r. vádlott gépkocsija a pihenőerdő sétáló útján parkolt, amit a kerékpárral arra haladó II. r. vádlott kifogásolt, ami vitatkozással, majd dulakodással folytatódott, ezt követően a II. r. vádlott kerékpárral elhajtott a helyszínről, visszafelé menet azonban a még mindig ugyanott álló gépkocsi ablakát betörte. Ezt észelve az I. r. vádlott gépkocsival a II. r. vádlott után hajtott. Az üldözés közben közvetlenül a gépkocsi előtt a II. r. vádlott felborult kerékpárjával. Az I. r. vádlott ráhajtott a kerékpárra, majd hátrahajtott és megállás nélkül elment a helyszínről.

Az ügyben 1998. február 3-án tartott tárgyaláson a II. r. vádlott szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg. Ezért az eljáró bíró az ügyet elkülönítette és az I. r. vádlottal szemben aznap ítéletet hozott. Az ítélet ellen az ügyész jelentett be fellebbezést az elkülönítés miatti hatályon kívül helyezés érdekében. A megyei bíróság Bf.220/1998/3. számú végzésével az ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította. Határozatában utalt arra, hogy az ugyanabban az eljárásban történő felelősségre vonást jelentősen megehezítő körülmény nem állt fenn, mert az ismert helyen lakó II. r. vádlott idézéssel szembeni egyszeri mulasztásából nem lehet ilyen következtetésre jutni. Kifejtette továbbá, hogy a két cselekmény folyamatában a szoros oksági kapcsolat hiányában sem függetleníthető egymástól, ami nem teszi lehetővé az ügy elkülönítése mellett megalapozott tényállás megállapítását, mert az I. r. vádlott terhére rótt cselekmény helyes megítélése szempontjából jelentősége van annak, hogy milyen előzmények után és milyen körülmények között nem tett eleget megállási, meggyőződési kötelezettségének ami szükségképpen érinti a II. r. vádlottal szembeni vád tényeit, amire tekintettel a II. r. vádlott kihallgatása sem mellőzhető.

A másodfokú határozattal kapcsolatban szükségesnek tartom megjegyezni azt, hogy természetesen a II. r. vádlottal szembeni eljárás lefolytatásának objektív akadályá esetén az I. r. vádlott terhére rótt cselekmény elkülönített elbírálására törvényes lehetőség lett volna, ilyen akadály azonban nem állt fenn, s az emberek sorsát érintő döntés meghozatalára hivatott bíróról etikailag sem tartom elfogadhatónak a megnyugtató döntés lehetőségét a gyors befejezés érdekében „feláldozó” bírói magatartást.

7. „Ideiglenes” elkülönítés

Tipikus problémának tartom azt a sajtóságos gyakorlatot, amely az elkülönítés „ideiglenes” és „végle-

ges” formáját is ismeri. Ez a gyakorlatban az jelenti, hogy a bírók több vádlott ellen folyó ügyben valamilyik vádlott távolmaradása esetén a meg nem jelent vádlott vonatkozásában történő ideiglenes elkülönítéssel látják biztosíthatónak a tárgyalás megtarthatóságának eljárásjogi feltételeit. Ezt a gyakorlatot a következő példák támasztják alá.

A Nyírbátori Városi Bíróság B.389/1997. számú ügyében 1998. április 10-én tartott tárgyalásra az I-IV. r. vádlottak kaptak idézést, akik valamennyien megjelentek. A III-IV. r. vádlottak előadták hogy védőt hatalmaztak meg, amire tekintettel azt kérték, hogy a bíróság a védő [„a család ügyvédje”] távollétében ne tartson tárgyalást. Erre tekintettel az eljáró bíró az ügyet a III-IV. r. vádlottakkal szemben „ideiglenesen” elkülönítette, majd a védő helyettesének megérkezése után „visszaegyesítette”. Az augusztus 14-ére elnapolt tárgyaláson a II. r. vádlott nem jelent meg, ezért az ő vonatkozásában is „ideiglenes” elkülönítésre került sor.

A Fehérgyarmati Városi Bíróság B.210/1998. számú ügyében 1999. március 22-én tartott tárgyalási napon a II. r. vádlott vonatkozásában került sor a távolmaradása miatt „ideiglenes” elkülönítésre. A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1715/1997. számú ügyében 1998. augusztus 13-án az I. r. vádlottal szemben került sor „ideiglenes” elkülönítésre, mert nem jelent meg a tárgyaláson.

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.3255/1997. számú ügyében 1999. január 7-én tartott tárgyaláson az I. és a IV. r. vádlottak vonatkozásában „ideiglenesen” került sor elkülönítésre, majd a IV. r. vádlott megérkezése után őt érintően „visszaegyesítésre”.

A Nyíregyházi Városi Bíróság B.292/1998. számú ügyében 1998. június 22-én a tárgyaláson sérülése miatt meg nem jelent III. r. vádlott vonatkozásában került sor „ideiglenes” elkülönítésre.

A példák sora tetszés szerint bővíthető lenne, de úgy vélem, hogy az ismertetett ügy-csokor kellően alátámasztja azt, hogy meglehetősen általános gyakorlatról van szó. Ennek a gyakorlatnak a kialakulása nyilvánvalóan arra vezethető vissza, hogy az 1973. évi I. törvény 192. §-ának (4) bekezdése szerint, ha az eljárás több vádlott ellen folyik a) a vádlott távollétében is megtartható a tárgyalásnak azon része, amely őt nem érinti, b) a meg nem jelent vádlott távollétében a tárgyalást az ügy elkülönítése nélkül meg lehet tartani addig, amíg nem kerül sor a kihallgatására. Ezzel a törvényi rendelkezéssel kapcsolatban a törvény kommentárja a következő magyarázattal szolgált: „Ugyanannak a bűncselekménynek valamennyi elkövetőjét, a bűnpártolót és az orgazdát lehetőleg egy eljárásban kell felelősségre vonni, ezért ugyanannak az ügynek valamennyi vádlottját a tárgyalásra meg kell idézni. Előfordulhat azonban, hogy a több vádlott cselekménye csak lazán vagy egyes vádpontok tekintetében egyáltalán nem függ össze, ilyenkor pedig perökonómiai szempontok indokoltá teszik, hogy a bíróság folytassa a tárgyalást azoknak a vádlottaknak a távollétében, akiket a tárgyalásnak az a része nem érinti [(4) bekezdés a) pont]. A megidézett vádlott távollétében is lehet tárgyalni mindaddig, amíg a távolmaradt vádlott kihallgatására nem kerül sor. Ez a szabályozás

feleslegessé teszi a vádlott ügyének formális elkülönítését, majd a vádlott megjelenése után az ügyek egyesítését. Természetesen ilyen esetben a megjelent vádlottnak módot kell adni a 195. §-ban biztosított jogok gyakorlására és ismertetni kell a vádiratnak a reá vonatkozó részét [(4) bekezdés b) pont].⁷

Ebből az álláspontból az következett, hogy egyébként viszont – tehát, ha a vádlottak cselekménye között szoros kapcsolat áll fenn vagy a többi vádlott kihallgatásának befejezéséig a távollevő vádlott nem jelenik meg – az eljárás csak a meg nem jelent vádlott ügyének „formális elkülönítése” mellett volt folytatható. Ezzel a megoldással azonban véleményem szerint éppen az volt az egyik baj, hogy merőben formális eljárást jelentett, ami semmi esetre sem emelte a bírósági tárgyalás tekintélyét. Másrészt gyakorlatilag a tárgyalás egységét biztosítani hivatott törvényi rendelkezés megkerülését szolgálta. Főként pedig nem volt összhangban a korábbi Be. 32. §-ának (3) bekezdésével, amely szerint az ügyeket akkor kell elkülöníteni, ha az ugyanabban az eljárásban történő felelőségre vonást valamilyen ok jelentősen nehezítené. Márpedig az idézéssel szembeni egyszeri mulasztás vagy az először elrendelt elővezetés eredménytelensége nem tekinthető az egy eljárásban történő felelőségre vonást jelentősen megnehezítő körülménynek. Ezt igazolják a sorozatos „visszaegyesítések” is. A hivatkozott szabályozásból véleményem szerint egyszerűen az is következett, hogy voltaképpen nem lehetett volna szó az elkülönítés „ideiglenes” vagy „végleges” formájáról, bár a Legfelsőbb Bíróság Eln. tan. B. törv. 1426/1986. számú határozatának indokolása is használja ezt a kifejezést.⁸ Megjegyzem azonban, hogy az előbbieket természetesen nem jelentik azt, hogy az egy eljárásban való felelőségre vonást jelentősen megnehezítő ok miatti elkülönítés után, az ennek alapjául szolgáló körülmények időközbeni megváltozását követően ne kerülhetne sor – törvényesen – a korábban elkülönített ügyek egyesítésére.

Mindemellett természetesen a probléma adott volt, amelyre – a megjelenési fejelem helyzetére, illetve az elővezetések gyakori eredménytelensége miatt elhúzódó ügyek nagy számára tekintettel – megoldást kellett találni. A megoldást véleményem szerint korábban az adta, hogy a több vádlottat érintő bizonyításnak e vádlottak valamelyikének távollétében történő lefolytatása a jelenlevő vádlott szempontjából a felvett bizonyítás törvényességét nyilvánvalóan nem befolyásolhatta. Ezt igazolta a Be. 193. §-ának (3) bekezdéséhez fűzött miniszteri indokolás is: „Az ügyészen, a vádlotton és – kötelező védelem esetén – a védőn kívül más személy elmaradása a tárgyalás megtartását nem akadályozza, sőt a 193. § (3) bekezdése szerint ilyen személy elmaradásakor is feltétlenül meg kell kezdeni a tárgyalást, és a megjelenteket ki kell hall-

gatni.” Erre kell következtetni a már hivatkozott törvényességi határozat indokolásában kifejtettek alapján is. A felmerült eljárási szabálysértés lényege ugyanis az volt, hogy a társtettesként elkövetett emberölés büntetének kísérlete miatt indult ügy tárgyalása során az először kihallgatott II. r. vádlott a személyi viszonyainak tisztázása közben rosszul lett és kórházba szállították, ezért a megyei bíróság a tárgyalást az I. r. vádlott, majd két tanú kihallgatásával folytatta. Ennek a bizonyításnak a lényegét a következő tárgyalási napon a megyei bíróság a II. r. vádlott jelenlétében megismételte. A Legfelsőbb Bíróság a megyei bíróság ítéletet hatályon kívül helyezte, mert álláspontja szerint „az első fokú bíróság alapvető eljárási szabálysértést követett el, amikor az első alkalommal megtartott tárgyaláson – a II. r. terhelt kórházba szállítása és az I. r. terhelt kihallgatása után – a tárgyalásra megidézett és megjelent tanúkat kihallgatta, s így a II. r. vádlott távollétében ügyének elkülönítése nélkül őt érintő bizonyítást vett fel, tehát a tárgyalás egy részét olyan személy távollétében tartotta meg, akinek részvétele a tárgyaláson a törvény értelmében kötelező.”⁹

A Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa a hatályon kívül helyező végzés ellen emelt törvényességi óvást alaposnak találta, amelynek kapcsán kifejtette a következőket: „A Be. 192. §-a (4) bekezdése b) pontjában foglalt rendelkezés szerint annak nincs akadálya, hogy a több vádlottas büntetőügyben a bíróság érdemben tárgyalja az ügyet valamelyik megidézett terhelt távollétében is, anélkül, hogy formálisan határozatot hozna az ügy ideiglenes elkülönítése tárgyában. Az utóbb megjelent terhelt számára azonban természetesen biztosítani kell, hogy a törvény szerint őt megillető jogait gyakorolhassa, a távollétében lefolyt bizonyítás anyagát megismerhesse, arra nézve észrevételeit megtehesse, illetőleg élhessen mindazokkal a jogosultságokkal, amelyek őt a védekezési jogainak gyakorlásával kapcsolatban megilletik. Nem sértette meg tehát az első fokon eljáró megyei bíróság a büntető eljárási jogi rendelkezéseket, amikor a II. r. terhelt távollétében nemcsak az I. r. terheltet, hanem a megidézett azt a két tanút is kihallgatta, akik alapvetően az I. r. terhelt által elkövetett cselekményre vonatkozóan tettek valamit. [...] A Legfelsőbb Bíróság határozatában említett súlyos eljárási szabálysértés akkor valósult volna meg, ha az elnapolást követő újabb tárgyaláson az említett tanúknak a megidézését és meghallgatását az elsőfokú bíróság mellőzi. A tanács elnöke azonban az utóbbi tárgyalásra megidézte a tanúkat, és meghallgatásukra a II. r. terhelt kihallgatása után sor került. Az ítélezési gyakorlat egységes abban, hogy ha valamelyik vádlott távollétében rá vonatkozóan, vagy őt, illetőleg az általa elkövetett cselekményt érintően bizonyítás felvétele, vagy egyéb olyan perbeli cselekmény történt, amely rá kihatással van: ezt a bizonyítást utóbb a jelenlétében meg kell ismételni. (BJD 1098. szám.) Ez a megoldás ugyanis maradéktalanul biztosítja a köz-

⁷ László Jenő [szerk.]: A büntetőeljárás magyarázata 2, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982, 578. o.

⁸ BH. 1987/7/187. sz.

⁹ Uo.

vetlenség elvének és a vádlottat megillető védekezési jogosultságnak az érvényesülését.”¹⁰

Az idézett szabályozásból láthatóan a korábbi Be. a vádlott olyan alapvető jogának tekintette az ügyének tárgyalásán való jelenlétét, amelynek érvényesülését a részvételi szándékától függetlenül feltétlenül biztosítani kívánta, s a tárgyalás távolletében történő megtartását csak kivételesen, illetőleg több vádlott ellen folyó ügyben pusztán praktikus szempontok miatt tette lehetővé. Ez a koncepció érvényesült a hatályos Be. elfogadásakor is, hiszen a 281. § eredeti szövegének (6) bekezdése a következő rendelkezéseket tartalmazta: Ha az eljárás több vádlott ellen folyik, de legalább egy vádlott jelen van, a) megtartható a tárgyalásnak az a része, amely a távollevő vádlottat nem érinti, b) a tárgyalást az ügy elkülönítése nélkül meg lehet tartani addig, amíg a távollevő vádlott kihallgatására nem kerülne sor. Ez a szabályozás azonban ebben a formájában soha nem lépett hatályba, miután a Be. 281. §-ának több rendelkezését már a 2002. évi I. törvény módosította. Ekkor került törvénybe iktatásra az (5) bekezdés jelenleg is hatályos szövege, amely szerint, ha a tanács elnökének a (2) bekezdésben megjelölt intézkedése nem lehetséges, vagy az nem vezetett eredményre, a tárgyalást a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent, szabadlábon levő vádlott távollétében is meg lehet tartani, a bizonyítási eljárást azonban – a (9) bekezdés esetét kivéve – nem lehet befejezni. A Be. 281. § (6) bekezdésének korábbi rendelkezései viszont kikerültek a törvényből, feltehetően abból a megfontolásból, hogy a vádlott távollétében történő tárgyalás tartás széles körű lehetővé tételére tekintettel feleslegessé váltak a több vádlottas ügyekre vonatkozó külön szabályok, ami szerintem mindenképpen rossz gondolat volt. Az egyik rendelkezés azonban a 2006. évi LI. törvénnyel bevezetett következő jelentősebb módosítása során csak visszakerült a Be.-be, hiszen a 281. §-ának (4) bekezdése a következő mondattal egészült ki: Ha az eljárás több vádlott ellen folyik, a távollétében is megtartható a tárgyalásnak az a része, amely őt nem érinti; ekkor a meg nem jelent vádlott védőjének távollétében a tárgyalásnak ez a része akkor is megtartható, ha a védelem kötelező.¹¹

A szabályozás másik hiátusa azonban változatlanul fennáll. Ezt jelzi az is, hogy a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 75/2009. számú véleménye szerint: „Amennyiben a vád tárgya több vádlott közösen megvalósított egyetlen cselekménye és valamely vádlott-társ tárgyalásról távolmaradását a bíróság igazoltnak találta [a kimentést elfogadta], úgy nincs helye a távollevő vádlottra »az ügy ideiglenes elkülönítésének«¹². Ebből ugyanis a hatályos szabályozás szó szerinti alkalmazása mellett az következik, hogy ilyenkor a megjelent vádlott[ak] kihallgatására sem kerülhet

sor, hiszen ez a tárgyalás távollevő vádlottra is vonatkozó részének a megtartását jelentené, aminek az ún. perökönómiai jelentőségét a nagyszámú vádlottat érintő ügy esetében aligha kell részletezni. Annak a lehetőségét ugyanis – a bíróként vallott meggyőződés szerint – nyugodtan elvethetjük, hogy „nem kötelező kínos aggályoskodással ragaszkodni a törvényhez”¹³. Másrészt még a szóban levő BKv. is nyitva hagyja az „ideiglenes” elkülönítés egyéb esetben történő elfogadhatóságának kérdését, vagyis a megítélés szerint törvényrontó gyakorlat folytatására hajlamos bíró még ma is találhat hivatkozási alapot eme álláspontjának alátámasztására, miközben a probléma koherens szabályozás és konzekvens pervezetés esetén fel sem merülhetne. Ennek hiányában azonban még ma is előfordul az ítéletben az elkülönítés „végleges” jellegére történő utalás.¹⁴

8. Téves elkülönítési szempontok

Miután a korábbiakban kifejtettek szerint az elkülönítésre akkor kerülhet sor, ha az egy eljárásban történő felelősségre vonás célszerűtlen, ezért egyáltalán nem mindegy az, hogy erre milyen szempontok szerint került sor. Erre legjellemzőbb példának a következő esetet tartom.

A Nyírbátori Városi Bíróság B.121/1997. számú ügye a Nyírbátori Városi Ügyészség B.358/1996. számú vádirata alapján 117 vádlott ellen indult különféleképpen minősülő csalás és magánokirat-hamisítás miatt. Ebben az ügyben a tényállás lényege a vádirat szerint a következő: II., XCI., CIX., CXI., CXII., CXIII., CXIV., CXV. r. vádlottak 1996. év elején különböző személyeket kerestek meg, akik 1995-ben nem álltak munkaviszonyban. A vádlottak felajánlották, hogy hamis munkáltatói igazolásokat szereznek, melyek alapján személyi jövedelemadót lehet jogosulatlanul visszaigényelni. Vádlottak a közreműködésért a visszaigényelt jövedelemadó egy részére igényt tartottak. Ennek megfelelően a fentebb felsorolt vádlottak a cselekmények elkövetésébe összesen 109 további vádlottat vontak be, akik azonban csak az őket beszerző 8 vádlott valamelyikével kerültek közvetlen kapcsolatba, a vádlottak közötti személyi összefüggés tehát már a vádirat alapján körülhatárolható volt. Ezeket az összefüggéseket a 12. számú táblázat mutatja.

¹⁰ Uo.

¹¹ Részletesen ld. Fázsi László: Tárgyalás vádlott nélkül. Bűnügyi Szemle 2010/2. 75–80. o.

¹² BH 2009/7. sz. 495. o.

¹³ Haffner, Sebastian: Egy német története – Emlékeim [1914–1933]. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2005, 230. o.

¹⁴ Nyíregyházi Városi Bíróság 2012. március 1. napján kelt B.2696/2010/17. sz. ítélete 9. o.

Szervező szerepet betöltő vádlottak	Az egyes szervezőkhöz kapcsolódó vádlottak
II. r.	VII., L. r.
XCI. r.	II., IV., V., VI., VIII., X., XIV., XV., XVI., XVIII., XX., XXI., XXII., XXIII., XXIV., XXVII., XXVIII., XXIX., XXXII., XXXIII., XLII., XLVI., XLVII., XLIX., LX., LXII., LXV., LXVII., LXIX., LXXV., CXXVI., LXXVII., LXXVIII., LXXIX., LXXX., LXXXVII., XC., XCII., XCV., XCVI., XCVII.,
CIX. r.	XXXVII., LVI., LXXIV. r.
CX. r.	XXIV., XXVI., LII., LIV., LXIX., XCI., CXI. r.
CXI. r.	CI., CII. r.
CXII. r.	LXXIII. r.
CXIII. r.	XXXV., XXXVI. r.
CXIV. r.	LX., LXI., LIX., LXIV., LXXXIX., CV., CVI., CVIII. r.
CXV. r.	I., XVII., LXVI., LXX.

12. sz. táblázat

A Nyírbátori Városi Bíróság B.121/1997. sz. ügyében szereplő vádlottak közötti kapcsolatok

Ehhez képest a Nyírbátori Városi Bíróság B. 121/1997/2. számú végzésével [több mint 3 hónappal az érkezés után!] mechanikusan: a vádlottak koncepció nélküli „rendűségét”¹⁵ követve történt meg az ügyek elkülönítése, amelynek eredményeként 24 ügy jött létre. Az elkülönítés módszere a 13. számú táblázatból tűnik ki.

Az elkülönített ügyek sorszáma az ennek tárgyában rendelkező végzés szerint	Az elkülönített ügyekben szereplő vádlottak megjelölése	Az elkülönített ügyekben szereplő vádlottak száma
1.	I–VII. r.	7
2.	VIII–XII. r.	5
3.	XIII–XVII. r.	5
4.	XVIII–XXII. r.	5
5.	XXIII–XXVII. r.	5
6.	XXVIII–XXXII. r.	5
7.	XXXIII–XXXVII. r.	5
8.	XXXVIII–LXII. r.	5
9.	XLIII–XLVII. r.	5
10.	XLVIII–LIII. r.	5
11.	LIV–LVIII. r.	5
12.	LIX–LXIII. r.	5
13.	LXIV–LXVIII. r.	5
14.	LXIX–LXXII. r.	4
15.	LXXIII–LXXVII. r.	5
16.	LXXVIII–LXXXII. r.	5
17.	LXXXIII–LXXXVII. r.	5
18.	LXXXVIII–XCII. r.	5
19.	XCIII–XCVII. r.	5
20.	XCVIII–CI. r.	4
21.	CII–CIV., CVI. r.	4
22.	CV., CVII., CVIII., CXVII. r.	4
23.	CIX., CXI., CXII., CXIII.	4
24.	CX., CXIV., CXV., CXVI. r.	4

13. sz. táblázat

A Nyírbátori Városi Bíróság B.121/1997. sz. ügyének ésszerűtlen elkülönítése

A 12–13. számú táblázatok összevetése alapján látható, hogy pl. a tevékenységük révén a CXV. r. vádlotthoz kapcsolódó I., XVII., LXVI. és LXX. r. vádlottak összesen öt különböző ügyben szerepeltek vádlottként az elkülönítés eredményeként. Az ilyen módon történt elkülönítés legalább annyira célszerűtlen volt, mint az egy eljárásban való felelősségre vonás indítványozása. [Külön tanulmányt érdemelne, hogy a 24 ügyben miként volt biztosítható a vád tárgyát képező cselekmények megalapozott elbírálása.]

¹⁵ Ennek jelentőségét illetően pedig ld. Fázsi László–Stál József: Észrevételek a büntető ítéletek szerkesztésének kultúrája körében. Büntetőjogi Szemle 2012/2. 5–6. o.

9. Összefoglalás

A példaként felhozott ügyek többsége láthatóan régebbi keletű, aminek a magyarázata az, hogy elsősorban a 2000. évben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében általam végzett tematikus vizsgálat eredményét¹⁶ használtam fel tanulmányom összeállításához, miután az általam tárgyalt kérdés ilyen részletességgel történő feldolgozására azóta senki nem vállalkozott¹⁷, holott a fellebbviteli tanácselnökként szerzett tapasztalataim szerint jelenleg is élő problémáról van szó. A vádhatóság változatlanul produkálja a monstre ügyeket vagy mi magunk gondoskodunk arról, hogy legyenek, miközben az ügyek „elnehezülését” mintegy természeti csapásként kezeljük, amivel nem tudunk mit kezdeni, noha „nyilvánvaló az, hogy bizonyos tárgyi és személyi összefüggések ellenére is a bíróság pusztán a célszerűségi okok alapján is dönthet az ügyek egyesítése vagy éppen azok elkülönítése mellett”¹⁸. A probléma

¹⁶ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság Büntető Kollégiumának Vezetője 2000. El. II.C.9. sz. előterjesztés

¹⁷ A témával foglalkozó egyedüli publikációként ld. Fázsi László: A védelemhez való jog érvényesülésének és a büntetőügyek együttes elintézésének gyakorlati problémái. Bírák Lapja 2000/1–2. sz. 33–35. o.

¹⁸ Tóth Mihály [szerk.]: Büntető eljárásjog, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2003, 326. o.

megoldása pedig meglehetősen egyszerű lenne, ha szem előtt tartanánk a következőket:

a) Az egyesítés/elkülönítés szükségességét a tárgyalás előkészítése során meg kell vizsgálni.

b) Az egyesítés/elkülönítés kérdésében a döntés lehetséges következményeinek mérlegelése mellett, a célszerűsége figyelemmel, s elsősorban nem a vádlott érdekét szem előtt tartva kell határozni, mert az ő esetleges érdeksérelme az összbüntetésbe foglalással inkább kiküszöbölhető, mint az elhúzódó eljárás következményeit is elszenvedni kényszerülő sértetté.

c) Nagyszámú vádlott elleni ügyben az elkülönítés lehetőségét minden esetben célszerű vizsgálni.

d) Az elkülönítés indokoltsága esetén élni kell ezzel a lehetőséggel, de csak akkor, ha az egy eljárásban történő felelősségre vonást valamilyen ok valóban jelentősen megnehezítené. Ebben az esetben viszont az elkülönítés nem lehet ideiglenes jellegű.

Mindemellett természetesen az is kívánatos lenne, hogy a jogalkotó végre képes legyen a több vádlott ellen folyó eljárás minden lehetséges összefüggésére figyelmet fordító koherens szabályozást alkotni, mert a bírót a jogszabály nem csupán korlátozza, hanem egyszerűségi orientálja is ítélezési gyakorlatának kialakításában. A bírónak pedig arról az egyszerű összefüggésről nem kellene megfedkezni, hogy kisebb ügyben is lehet nagyot alkotni, aminek a lehetősége az ügy terjedelmével fordított arányban csökken. ■

BTK. FORDÍTÓKULCS Oda-Vissza

SZERKESZTŐK: Czine Ágnes, Fiedler Laura

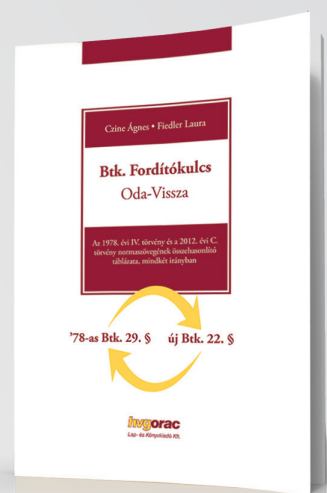
Ez a kiadvány a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény ('78-as Btk.) és a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (új Btk.) összehasonlítását tűzi ki céljául, annak érdekében, hogy az Olvasó számára könnyebb tegye az új Btk. rendelkezéseinek megismerését és az alkalmazásukra történő felkészülést.

A könyv első felében az összehasonlítás megkönnyítése érdekében a bal oldali hasáb az új Btk. szövegét tartalmazza annak eredeti sorrendjében, a jobb oldali hasábban pedig a '78-as Btk. rendelkezései találhatóak az új Btk. szabályainak megfelelő rendben. Így az Olvasónak nem kell keresnie, hogy az új Btk. egyik szabályának a '78-as Btk. melyik rendelkezése felel meg. A könyv második felében található feldolgozás pedig a '78-as Btk. eredeti törvényi sorrendjét követi és ahhoz rendeli az új Btk. szabályait.

Az összehasonlítás nem csak az egyes szakaszok párosításával, hanem minden esetben a bekezdések szintjén, az egymásnak megfeleltethető bekezdések (sőt, adott esetben az egyes bekezdéseken belüli alpontok) egymás mellé rendezésével történik. Az új Btk. azon rendelkezései, melyek a korábbi kódexhez képest újdonságként jelennek meg, az összehasonlítás mindkét irányában külön jelölést kaptak, egyértelműen felhívva a figyelmet a '78-as Btk.-ban nem szereplő új szabályokra. A kiadvány így könnyen kezelhetően, áttekinthetően és felhasználóbarát módon segít a két kódex összevetésében, legyen az Olvasó célja akár az egyezőségek, akár az újdonságok megismerése.

A Fordítókulcs különös jelentőségét azok az esetek adják majd, amikor a bűncselekményt a '78-as Btk. hatálya alatt követték el, de a bíróság 2013. július 1-je után bírálja el, és az új Btk. enyhébb szabályt tartalmaz, tehát az utóbbi törvénykönyvet kell alkalmaznia.

A kézirat lezárásának dátuma 2013. szeptember 1-je, így a kiadvány az új Btk.-nak mind a kihirdetés és a hatálybalépés között elfogadott, mind a 2013. augusztus 1-jén hatályba lépett módosításait tartalmazó szövegváltozatát tartalmazza!

Ára: 6990 Ft

WEBES VÁSÁRLÁS
-10%

WEBES MEGRENDELÉS
-5%